

Kommentarer och synpunkter på *Amazonia – den framtida värld där kvinnor styr*

I de diskussioner som följde på utgivningen av den tvåspråkiga (engelska och svenska) skriften utgiven av Institutet för Framtidsstudier, på seminarier där och annorstädes, i artiklar i pressen och på bloggar, har massor av synpunkter framförts. Ett urval av dem presenteras och kommenteras här.

I dessa presentationer används kursiv stil för en tänkt diskussionsledares förklarande och introducerande kommentarer. Fet stil anger att det är (redigerade) diskussionsbidrag av andra deltagare och normal text att det är bokförfattaren som "talar".

Frågan om jämvikter och deras relevans i sociala sammanhang har varit föremål för många kommentarer. De två nedanstående, som görs från helt olika utgångspunkter, får illustrera dem alla.

- **Att använda fysik eller biologi som modell för mänskliga företeelser och samhällen är mer missledande än upplysande, men det är vad som görs i kapitlet "Balans och jämvikt, statisk eller dynamisk och med hänsyn till möjligheter eller utfall". Att så kallad *over-shoot* förekommer i ekosystem är på inget sätt ett bevis för eller ens en indikation på att fenomenet också gör sig gällande i mänskliga sammanhang.**
- I egenskap av fysiker kan jag berätta att det finns fler typer av jämvikt än de två som det hänvisas till i det korta stycket med det långa namnet "Balans och jämvikt, statisk eller dynamisk och avseende möjligheter eller utfall". Det finns också vad man skulle kunna kalla 'asymptotisk jämvikt'. Ljushastigheten kan illustrera detta begrepp. Om en farkost – eller en partikel – närmar sig ljushastigheten blir den tyngre och tyngre, så oavsett hur stark motor den har – eller hur stark kraften är som drar den – så kommer den aldrig upp i ljusets hastighet. Den närmar sig den asymptotiskt. Översatt till frågan om kvinnors position i samhället vis-a-vis mäns, så skulle det betyda att om detta är den typ av jämvikt som styr, så kommer de aldrig att nå full jämställdhet – bara komma mycket nära.
- Låt mig först instämma i ett avseende – människor beteende i grupp kan inte förutses utifrån biologi eller fysik. Inte heller, skulle jag hävda, kan man grunda meningsfulla förutsägelser på önsketänkande om hur vi önskar att det vore. Vi talar ofta om överreaktioner i samband med individer eller grupper av människor. Det kan gälla svängningar i humör eller opinioner, som med hög sannolikhet svänger tillbaks inom begränsad tid. Inom ekonomi kallar vi det hög- och lågkonjunktur. Dessa svängningar utgör, som jag ser saken, de mänskliga samhällenas motsvarigheter till ekologins *over-shoot*.

Vad gäller mänsklig nativitet, som i skriften diskuteras i annat sammanhang, finns det inte många tecken på att den skulle stabiliseras spontant vid 2,1 barn per kvinna, den ungefärliga balanspunkten för en stabil befolkning. Likaså utgör de 66 procenten kvinnor av dem som avlade akademisk examen i Sverige förra året vare sig ett exempel på statisk jämvikt, ”kom dit, stanna där” eller asymptotisk ”kommer aldrig fram till jämviktspunkten, bara nästan”. Av de bilder och modeller för jämvikt som diskuterats tycks mig pendeln och det dynamiska jämviktsbegreppet vara det som bäst passar in på det vi ofta ser i människans sociala system – likaväl som i många andra levande system.

Följande kommentar kan ses som liggande i linje med idén om en asymptotisk jämvikt med en illustration från levande livet av hur en sådan skulle kunna gealtas sig.

– **Kvinnoemancipationsprocessen har hunnit relativt långt i Sverige i jämförelse med andra länder, men den verkar ha stannat av om än inte rent av stoppat upp helt. I riksdagen är mellan 42 och 48% av ledamöterna kvinnor sedan minst ett decennium. Män har sedan länge samma rätt till föräldraledighet som kvinnor, men utnyttjar den i mycket mindre omfattning. Kvinnorna tar alltså fortfarande huvudansvaret för småbarnsskötseln och även om de kompenseras ekonomisk medan de är hemma förlorar de rörelsemoment i sin yrkeskarriär. Också här har mycket lite hänt på ett årtionde. I svenska företags styrelserum finns bara enstaka kvinnor, färre t.o.m. än i USA. De förändringar som sker här sker med snigelfart. Kvinnors löner är fortfarande lägre än mäns och skillnaden krymper knappast alls längre. O.s.v.**

Har vi uppnått en sorts jämställdhet light? Befinner vi oss i en situation som inte är hopplöst dålig, men inte heller bra – och har vi fastnat där?

– Utvecklingen går med olika hastighet, inte bara vad gäller länder och sociala grupper utan också vad gäller olika samhällsfunktioner. Och farten varierar över tid. Förvisso kan man hitta områden där utvecklingen i Sverige mer eller mindre gått i stå i ett decennium, men det går också lätt att hitta andra där den varit synnerligen snabb. Utbildning är en av de allra viktigaste faktorerna som bestämmer individers och grupper framtida välbefinnande och makt. Här har svenska flickor och kvinnor gjort nästan häpnadväckande framsteg också under de senaste åren, som skriften påtalar, och dominerar nu på alla nivåer från förskola till universitetens doktorexamina. Förlagsverksamheten med bokutgivning är nu fast i kvinnohänder och kvinnliga författare skriver också bästsäljande kriminalromaner. Ett helt annat område där kvinnor gör snabba framsteg är sport. Välbetalda kvinnliga professionella idrottare fanns inte på kartan för ett par årtionden sedan. Nu finns det klasvis av dem. Bland de som sportar för motionens skull är kvinnorna nu lika många som männen – och i genomsnitt mycket yngre. Långdistanslopp för bara kvinnor tillhör nu de största idrottsevenemangen räknat i deltagare.

Mer eller mindre direkt hänger dessa och många, många fler sociala områden samman. Snabba framsteg görs inom några områden för en tid, medan andra utvecklas långsammare. Sedan växlar det. Områdena växeldrar, skulle man kunna säga. Den samlade rörelseriktningen är stadigt mot en starkare ställning i samhället för kvinnor.

En del hel kommentarer från både män och kvinnor handlar om kvinnors 'gömda och bortglömda' makt eller 'hemmamakt' och maktlösa mäns lidande i detta sammanhang. Några av dem angrepp "kvinnorörelsens världsbild" och kritiserade Amazonia-skriften för att rakt av ha köpt "den förvridna bild av könhistorien som feminister baserar ut". Deras många och i stort sett innehållsmässigt samstämmiga kommentarer har syntetiserats till den enda nedan.

– **Bilden av den mäktiga mannen och den underordnade kvinnan är ofullständig för den visar bara vad som ser i samhället i stort, inte i hemmet och i vänkretsen. Här har kvinnor mestadels varit både inflytelserika och mäktiga. Det finns ett gammalt skämt som väl illustrerar detta. Det handlar om en fransman som skryter för sin utländske vän med att i hans hem är det han som bestämmer oinskränkt i alla stora och viktiga frågor. Till sin fru överlämnar han bara det mest triviala. Vännen är vederbörligen imponerad men undrar i alla fall vilka frågor som är stora och viktiga och vilka som är små och obetydliga, så fransmannen exemplifierar. "Stora frågor är t.ex. huruvida Gud finns och ifall de Gaulle är en bra president eller inte. Triviala frågor är vad vi ska äta till middag, vad man ska ha på sig, vart vi ska åka på semester, var vi ska bo och vilken skola barnen ska gå i." Som med så många skämt innehåller detta mer än bara lite sanning. Kvinnor har oftast 'hemmamakt', vilket rör områden som antagligen för de flesta är viktigare än 'bortamaktens'. Kvinnorna är de sociala organisatörerna som håller kontakt med släkt och vänner och är följdaktligen de som behåller det mesta av vänkretsen efter skiljsmässor, medan deras exmakar hänvisas till de utstöttas skara.**

Frågan blir då om kvinnorna i Amazonia, där 'bortamakten' blir deras, kommer att behålla 'hemmamakten' eller ge upp den.

– Låt mig först hålla med om att man genom att titta på politik, ekonomi, utbildning och arbetsmarknad inte får en fullständig bild av maktstrukturen i ett samhälle! Det finns en betydelsefull hemmafront med familj och vänner som också betyder mycket.

Låt mig sedan gissa att kvinnorna kommer att dela 'hemmamakten' och hemarbetet med männen snarare än att behålla den fullt ut eller ge upp den! Lustigt nog finner jag det lättare att tro på en 'jämsällhet light' för männen på hemmafronten än för kvinnor i samhället i övrigt, som vi tidigare diskuterat.

Frågan om genusmord – den selektiva aborten av kvinnliga foster – och dess långtidskonsekvenser har varit föremål för många bloggkommentarer, men först två till synes oberoende kommentarer av militanta kvinnor, som föreslår en lösning på problemet – eller en hämdeakt mot män.

– En sak som jag lärde mig från ”Amazonia – den framtida värld där kvinnor styr” är att selektiva aborter av flickfoster är mycket mer allmänt förekommande än jag hade en aning om. Det gör mig både ledsen och ursinnig att få veta att det praktiseras i Europa, bl.a. på Cypern där jag varit på semester. Hur som helst är jag tacksam mot författaren för att han fäst uppmärksamhet på detta skamliga uttryck för kvinnoförakt. Frågan nu är vad vi kan göra åt det? Vi skulle kunna inleda en bojkott av länder där födelsestatistiken är snedfördelat till flickornas nackdel, men det hjälper nog inte, i vart fall inte snabbt nog. Ett radikalt svar från oss kvinnor, som själva kontrollerar barnafödandet – och Amazonia essän framhöll alldeles riktigt att det ger oss makt – vore att komma överens om att vårt nästa barn ska vara en flicka! Det vore en kraftfull signal till de makthavande männen att om ni gör det mot oss så gör vi det mot er – och så mycket starkare.

– Det selektiva dödandet av foster för att de är flickor kommer att skapa problem så som den Kinesiska Akademien för Samhällsvetenskaper påpekar. Detta är något som männen saknar makt för att åtgärda, men vi kvinnor som kontrollerar vårt barnafödande skulle kunna göra det. Som grupp skulle vi helt enkelt kunna komma överens om att abortera samma antal pojkfoster. Det skulle måsta ske året efter, när födelsestatistiken finns tillgänglig, men ett år med överskott av pojkar och följande med flicköverskott vore i alla fall en nästan acceptabel balans.

– Jag tycker personligen att abort av foster på grund av kön är fel i vilken riktning det än går – och två fel gör inte att det blir rätt, moraliskt sett.

– Vad ska kineserna ta sig till med alla de 30 – 40 millioner män som aldrig kommer att få en fru? Det typiska fallet torde vara en man på drygt fyrtio, som antagligen har arbetat hårt och sparat eller väntat på sin tur att bli gift. Nu förstår han att när de unga kvinnorna själva kan välja så tycker de att han är för gammal. Antagligen tänker han att om han hade mycket mer pengar så skulle han hitta en brud trots sin ålder. Men hårt arbete och flitigt sparande ger inte tillräckligt mycket. Bara genom att vinna på lotteri eller genom kriminella aktiviteter kan han bli tillräckligt rik, tänker han nog. Alltså spelar han först – och förlorar med största sannolikhet. Då återstår bara att gå med i triaderna eller andra kriminella kinesiska gäng eller att bilda ett själv.

Myndigheterna kommer inte att kunna acceptera en sådan expansion av de kriminellas antal. Inte heller kan de börja importera kvinnor i tillräckligt antal från andra länder. Så många finns inte att få någon annanstans utom möjligen i Indien, men där har man samma problem med att det föds alltför få flickor. Kan man skicka de överflödiga männen utomlands och därmed exportera problemet eller hoppas att männen finner en fru där? Kanske i Afrika där kinesiska företag investerar massor av pengar och där en kinesisk man med några små besparingar kan framstå som relativt välbärgad.

- Problemet för män att finna kvinnor att gifta sig med är antagligen störst på landsbygden och i småstäder i Kina på samma sätt som i norra Sverige och Finland. Här har vi problemet eftersom unga kvinnor var de första som övergav landsbygden och flyttade till städerna, medan männen blev fast på de små familjegendomarna. I Kina äger bönderna inte jorden, så det kommer inte hindra dem att flytta. Alltså är det troligt att det första som händer är att de ofrivilliga ungarlarna flyttar till städerna. Inte för att det kommer att lösa frågan om kvinnunderskottet, men de kommer att tro att de har en större chans att hitta en kvinna på en plats där det finns fler människor.
- Den uppenbara lösningen är bordeller. Om varje ofrivillig ungarl går dit en gång i veckan och betalar en halv dagslön och hororna betjänar tio män om dagen räcker det med en halv miljon kvinnor i världens äldsta yrke för att hantera problemet med kvinnunderskottet. Dessa kvinnor blir dessutom mycket välbetalda jämfört med kunderna då de tjänar mer än en månadslön i veckan.
- Bordeller är inte alls lösningen då sex bara är en liten del av problemet. Att vara en man med familj, med fru och barn, är en statusfråga i Kina och nödvändigt för en mans självkänsla. Lösningen måste vara att tillåta – och uppmuntra – kvinnor till bigami. De skulle då också tillåtas ha två barn, en med varje man.
- Kineserna måste lägga av med sin homofobi och tillåta homosexuella män att öppet leva tillsammans och gifta sig med sin partner. Som forskning visat har 10% av männen i USA och EU homosexuella böjelser och det finns inget skäl att tro att kineserna är fundamentalt olika. Det skulle lösa problemet, eftersom det finns 650 miljoner män och om tio procent av dem är homosexuella och hälften av dem skulle välja att leva med en man om de inte diskriminerades eller föraktades – simsalabim!
- Det kan vara så illa att enda lösningen är krig. Även om det nu för tiden talas mycket om kvinnors lidande under krig så är sanningen den att den att långt fler män än kvinnor dödas i krig. Titta på första och andra världskriget, de amerikanska krigen i Vietnam och Irak eller Sovjets och USA:s krig i Afganistan! Överallt är det tio gånger så många män som kvinnor som dödas. Hellre än att ha överskottsmännen ställande till problem hemma, kan Kina mycket väl tänkas välja att starta ett krig t.ex. för att återförenas med Taiwan.

– Jag har inte mycket att tillägga här utom att upprepa att jag tror att detta är ett allvarligt problem inte bara i Kina utan i alla länder där selektiva aborter av flickfoster leder till ett kvinnounderskott. Å andra sidan tror jag att den uppvärdering av flickor som följer när unga kvinnor blir en bristvara medför att föräldrarnas preferenser kommer att förändras och att flickbäbisar snart kommer att välkomnas och inte riskerar att längre aborteras som foster.

Problemet med män som inte kan finna kvinnor att gifta sig med på grund av den sneda könsfördelning, som selektiva aborter gett upphov till, kan tänkas få en spegelbild i Amazonia, i det att kvinnor kanske inte kan hitta män de accepterar, om deras preferenser förblir sådana de verkar vara idag.

– **Kvinnor vill ha män som är mäktigare och tjänar mer än de själva. Sådana män kommer att vara sällsynta i Amazonia. I just detta avseende har vi faktiskt redan ett Amazonia bland de svarta i USA. Kvinnor där är redan bättre utbildade än männen (fast sämre än sina vita och asiatiska systrar och bröder). Än viktigare är att en stor andel av afro-amerikanska män, över 10%, sitter i fängelse och att mer än en fjärdedel gör eller har gjort det. Trenden är ännu värre: En tredje del av dagens afro-amerikanska skolpojkar väntas hamna bakom galler under sitt liv med en genomsnittlig fängelsestid av tio år. Det sociala stigma som följer en fängelsekund gör dem praktiskt taget oanställbara och gör det högst osannolikt att de kommer att gifta sig eller sammanbo med någon kvinna. So vad gör de afro-amerikanska kvinnorna? Bara en mycket liten del av dem söker och finner män utanför deras egen etniska grupp. Många lever utan män, ofta som ensammodrar, då de inte vill vara barnlösa bara för att de inte hittar någon acceptabel man.**

För verkligt högutbildade svarta kvinnor med universitetsexamina eller diplom som läkare eller jurister är problemen att finna en passande äkta man inte mindre utan ännu större. De vill ha en man med minst lika god utbildning och bra jobb som de själva har och bland svarta män är det en verklig raritet, så de flesta av dessa kapabla kvinnor förblir ensamstående.

Det är vad som kommer att hända i Amazonia, där det naturligtvis också kommer att finnas alla dessa lågkvalificerade män som inte heller kommer att hitta någon passande partner. Amazonia kommer inte att bli något paradiset – där hade Eva sin Adam.

– Vi måste tänka om när det gäller den sociala norm som säger att vi ska leva parvis livet ut. För det första så ser vi redan att de flesta äktenskap i västvärlden inte varar livslångt. För det andra så kommer vi på väg mot Amazonia finna mer och mer av bristande överensstämmelse mellan vår drömmake/maka och de tillgängliga männen/kvinnorna. Flexibiliteten och därmed systemets förmåga att hantera obalanser i tillgång och efterfrågan på brudgummar och brudar skulle bli mycket bättre om "äktenskap" kunde vara en tidsbegränsad union inte bara – som ett första steg – mellan vilka två vuxna individer som helst utan mellan vilket som helst (litet) antal vuxna. Det är den väg vi bör gå!

– I takt med att kvinnor tar över ansvaret för mer och mer verksamhet utanför hemmet kommer männen att ta över ansvaret i hemmen. Det kan så vara att ganska få klarar av att anpassa sig till den nya situationen fullt ut och svänga 180 grader, så det kanske kommer att ta en generation innan de nya könsrollerna satt sig. Då kommer emellertid kvinnorna inte att förvänta sig att männen ska vara mäktigare och tjäna mer än de själva, medan män kommer att ha dessa förväntningar på sina fästmör. Bristen på matchning är ett övergångsproblem som snart nog löser sig självt.

– Till detta vill jag bara säga att ytterligare en möjlighet är att bo för sig själv blir normen och att traditionellt eller otraditionellt familjeliv blir undantagen. En grupp vänner, av vilka en del skulle kunna bo långt bort, skulle då bli dem man hade i den inre cirkeln för socialt umgänge, ekonomisk trygghet och intellektuell och sexuell stimulans.

Vad kommer pojkarna att göra när de inte kan konkurrera i skolan och på arbetsmarknaden? Det blev en annan frågeställning som tilldrog sig mycken uppmärksamhet. "Ta över den roll som kvinnorna har i hemmet idag och fokusera på den uppgiften" var ett svar som gavs ovan i samband med en annan frågeställning, men det var ett ovanligt svar. De flesta som engagerade sig i frågan utgick från att pojkar och män, på gott och ont, kommer att behålla de preferenser de har idag.

– Nyckeln till förståelse av män och kvinnors roller i ett framtida Amazonia, om ett sådant alls kommer, är riskvillighet. Det är, som Amazonia-skriften så riktigt påpekar, en av de fundamentala skillnaderna mellan män och kvinnor, mellan honor och hanar. Män är riskvilliga, kvinnor riskobenägna. Om framtida kvinnliga ägare till privatägda företag och banker utser kvinnor att leda dem, så är det högst troligt att dessa kommer att ta mindre risker än deras manliga föregångare idag gör. Som ett resultat kommer det att bli färre företagskrascher och konkurser, men också en långsammare tillväxt. Vi ser redan nu att kommersiella giganter är trögfotade för att inte tala om den snigelfart med vilken statsägda monopol rör sig, och hur därigenom små snabbfotade företag får en nisch, t.ex. inom läkemedelsindustrin. Med mycket fler kvinnor i ledningen för de stora kommer en allt större del av innovationer, snabb tillväxt – och konkurser – att falla på små, nystartade firmor. I ledningen för dessa och sannolikt också i de flesta nyckelpositioner kommer det att sitta män. Många av dessa kommer att ha oavslutade universitetsstudier bakom sig och därmed, med framtida mått mätt, vara lågutbildade. En del av dem kommer att tjäna riktigt stora pengar och ge väsentliga bidrag till framåtskridandet på vägen, andra kommer att misslyckas, men det är ju just detta som risktagning handlar om.

I Amazonia kommer yrkesrollerna för män och kvinnor i än högre grad än idag att bestämmas av viljan – eller oviljan – att ta risker.

– Bland många arter i naturen kommer bara en liten del av hanarna att någonsin para sig och få avkomma. Det är därför som tjurkalvar i en buffelhjord betar i hjordens tät eller ute på flankerna, där gräset ännu inte är avbetat men där risken för rovdjuranfall är större, medan kokalvarna håller sig i mitten där betet är sämre men risken att bli rovdjursmat liten. För de unga tjurerna är det en fråga om att växa sig stor och stark eller dö. Att vara liten och vid liv betyder att inte få någon avkomma, vilket är detsamma som genetiskt död. För män kommer livet i Amazonia att påminna om buffeltjurarnas situation om än inte lika extremt. Mäktiga och rika kvinnor kommer då som nu att vilja ha än rikare och mäktigare män. Så männen kommer att ta vilka risker som helst för att nå en sådan position på toppen och få de kvinnor de vill. De kommer att satsa på sport, musik, konst, spel, företagande och brott – alla områden där några få lyckas storstilat, men de flesta misslyckas. Så vad då – att bara klara sig är också ett misslyckande.

– Män får helt enkelt lära sig att spela spelet enligt de nya reglerna, vilka de nu än blir när kvinnor bestämmer i Amazonia. Man sa ofta tidigare om framgångsrika kvinnliga politiker, som Margret Thatcher och Golda Meir, att de var mer män än männen runt dem. Dersamma gällde framgångrika affärskvinnor.

För män som till varje pris vill nå toppen i Amazonia gäller att de får vara mer kvinnor än kvinnorna runt dem.

- **Männen kommer att anpassa sig. Se hur snabbt – på en evolutionär tidsskala – som skandinaviska män har lärt sig leva med frigjorda, självständiga kvinnor. Det är sant att de ibland förlöjligas och kallas velour-nå'nting, mjukisar som drar barnvagnar, diskar och städar, men så snart männen ser hur vägen till kvinnors hjärtan går, så kommer de rusande. I skandinaviska kvinnors ögon är macho-män från Sydamerikanska eller annorstädes bara museiföremål. Sett från Amazonia kommer de flesta av dagens män och deras attityder att vara lika utgångna. Men männen kommer att anpassa sig, oroa er inte för det.**
- **Män som kollektiv kommer aldrig att acceptera en underordnad roll. Faran med Amazonia har ännu inte gått upp för dem. De ser ännu andra män som främsta konkurrenter, men när sanningen går upp för dem kommer de att bekämpa utvecklingen till döden och det är fullt möjligt att de river ner hela samhället när de är i farten – en kollateralskada.**
- **I Amazonia kommer männen helt enkelt att överge den verkliga världen och leva sina liv i virtuella världar i så stor utsträckning som någonsin möjligt. Där kan de skapa sina egna "realiteter" med sexiga, underdåniga kvinnor som kryper runt dem ivriga att behaga. När de inte är ute och krigar, naturligtvis.**
- **Religion kommer att bli deras "räddning". De kommer att satsa på ett bättre liv efter detta när de inte kan hantera realiteterna i Amazonia.**
- Det som föreslagits här täcker nästan alla möjligheter, eller hur? Kanske får vi lite av varje, om män väljer olika sätt att leva sina liv under ett nytt paradigm.

Hur skulle nya kvinnliga paradigmen kunna se ut på olika områden? Kan de nya vindarna blåsa inom områden, där kvinnor redan sträckt sina ställningar, ses som resultat av kvinnors sätt att se saker? Kan man av dessa nya paradigmen få en bild av vad som är att vänta i Amazonia? I vilken utsträckning har de nya synsätten bidragit till kvinnornas frammarsch?

- För tjugo år sedan skrev jag i samband med finansdepartementets långtidsutredning 1990 några essäer på temat "Tjugo års miljöforskning – vilka var frågorna, vilka är de och vilka kommer de att bli?" Efter att ha redogjort kortfattat för de "gamla" frågorna, som avsåg miljögifter som DDT, PCB och kvicksilver, de "nyare" såsom eutrofiering av Östersjön, förorening och ozonhål vågade jag mig på att spekulera om vad som kunde tänkas ligga framför oss. Idag kan man lätt se att jag hade inte mer än halvrätt, men jag inkluderade en avslutningsparagraf där jag noterade den förändrade sammansättningen av de studenter som läste miljökurser på svenska universitet och högskolor.

”För tjugo år sedan”, skrev jag, ”var de företrädevis unga män med rötter bland Fältbiologerna. De kom till föreläsningarna i Fjällrävenjackor och gummistövlar och ofta med en snusprilla under läppen. Det fanns inte en fågel, fisk eller växt som de inte snabbt identifierade. Idag är för det första de som läser någon miljökurs nästan hundra gånger så många. För det andra är en klar majoritet unga kvinnor och de kommer inte klädda för vildmarksexkursion. För det tredje är artkännedom ingen av deras specialiteter och de vanligaste huvudämnena för dem som läser miljökurser numera är företagsekonomi och juridik. Utan tvivel kommer denna nya typ av miljöengagerade studenter att starkt påverka vilka frågor vi i framtiden kommer att ställa inom miljöforskningen och vilken typ av svar vi kommer att söka.”

Däri hade jag helt rätt, men om det var de nya miljövärdarnas kön eller yrkesinriktning som spelade den avgörande rollen är svårare att säga. Miljövetenskaperna är idag ett kvinnodominerat område medan det för tre eller fyra årtionden sedan var männens spelplan. Innehållet i miljötidningar, som på 1970-talet till 90% var naturvetenskapligt handlar idag minst lika mycket om miljöledning, -märkning, -styrning, och -ekonomi som om biologi, kemi, fysik och teknik.

– **Det handlar nog mer om ett områdes mognad eller det man skulle kunna kalla naturliga utveckling än om en genus- eller disciplinstyrd agenda. Det förefaller vara den naturliga gången att man först identifierar ett problem, t.ex. i form av ett miljögift vars toxikologiska och ekologiska effekter man dokumenterar, för att därefter reglera användning och utsläpp och försöka skydda människor för att överexponeras för det.**

– **Miljöfrågornas natur har ändrats mycket mer än vad som skulle vara följden av frågornas naturliga utveckling. Återanvändning av produkter och material är inte kopplat till någon speciell förorening och det är inte heller begrepp som eko-mat eller förnybar energi. Det är mer integrerade och holistiska begrepp som har ersatt den gamla ”ämne för ämne”-hanteringen och förvisso står kvinnor bakom den övergången.**

– **Den utan tvekan största miljöfrågan nu och för lång tid framåt är klimatfrågan. Här är modellering med hjälp av datorer det viktigaste vetenskapliga instrumentet och lösningen nya typer av storskaliga energi- och andra tekniska system. Här finns inte många kvinnor engagerade. Det är en myt att kvinnor tagit över miljöområdet och nu bestämmer dagordningen.**

– **Men det finns massor av kvinnor som arbetar med klimat- och energifrågor. Titta på lokal nivå där tiotusentals kommuner, byar och städer försöker dra sitt strå till stacken för att minska utsläppen av växthusgaser genom att satsa på cykelbanor, göra biogas av avfall, isolera byggnader och organisera bilpooler! Se på företag som eftersträvar att bli klimatneutrala genom att t.ex. förbättra sina distributionssystem för att minska koldioxidemissionerna och som stöder skogsplanteringar för att balansera det som blir kvar! Det finns kvinnor överallt som sätter ribborna och verkar för att höja dem.**

– Det skulle kunna vara tvärt om. Det skulle kunna vara så att kvinnor har blivit mer intresserade av miljöfrågor just för att de ändrat natur från ren vetenskap inom biologi och kemi till mer sociala och integrerade koncept som de som nämnts. Det är inte klart vad som kom först, vad som är hästen och vad som är vagnen.

– Båda utvecklingarna går hand i hand. Frågornas ändrade natur attraherar fler kvinnor som i sin tur hjälper till att vidga frågeställningarna. Dessutom är riktningen ett resultat av frågornas naturliga utveckling, som någon sa tidigare.

– I svenska skolor har kvinnorna steg för steg tagit över läraryrket så som det beskrivs i *Amazonia – den framtida värld där kvinnor styr*. Under samma utdragna period har det skett en gradvis förändring i utbildningens innehåll från inlärnin av fakta till förmedling av förståelse och sammanhang. Under tidigare paradigim förväntades eleverna lära sig t.ex. årtal då historiska händelser ägde rum, namnen på huvudstäder, bergs höjd, titlarna på författares verk och citat ur dem, kemiska formler och latinska namn på djur och växter och språks grammatik. Nu ska de kunna redogöra för historisk utveckling, förstå förslavade människors och kolonialiserade folks lidande, begripa intressekonflikter mellan ”syd” och ”nord”, analysera texter från såväl litteratur som reklam, känna till skillnaden mellan ”naturliga” och ”syntetiska” ämnen och de processer, som hotar utrota djur- och växtarter, samt att tala språk med större hänsyn taget till uttal och accent än till grammatik.

Under det nya paradigmet blir verbal förmåga, inte gott minne, elevens bästa vän. Var kvinnliga lärare drivande i den process som flyttade tyngdpunkten från fakta till förståelse och sammanhang? Att det nya paradigmet underlättat för flickorna att gå om pojkarna i skolprestanda kan tyckas uppenbart.

– Det är mindre komplicerat än så. Kvinnliga lärare föredrar flickor som elever, på samma sätt som manliga lärare föredrar pojkar, och ger dem därför mer uppmuntran och bättre betyg. Det är det hela.

– Det har man undersökt, och funnit att det inte finns någon sådan påtaglig koppling. Dessutom är det så, som också beskrivs i den lilla Amazonia-boken, att flickor gjorde bra ifrån sig i vissa ämnen, som språk, först och i andra, som naturvetenskap, senare trots att de hade samma lärare.

– De hade inte alltid samma lärare i engelska och matematik. Det var vanligt på 1970- och 1980-talen att ha kvinnliga lärare i språk och manliga i matematik och fysik.

– Hur som helst klarar sig de unga kvinnorna utmärkt på universiteten trots att de flesta professorerna är män.

- Innehållet i läroplanerna var inte det enda som ändrades i skolorna under den långa övergångsperioden – 80 år eller så. Precis som i samhället i övrigt blev våld och mobbning mindre och mindre accepterat och vanligt förekommande. Ungarna tilläts inte trakassera varandra som förut och även lärarna började uppträda mer civiliserat. Undervisningsmetoderna förändrades och eleverna uppmanades att samarbeta, inte bara konkurrera. Alla dessa saker bidrog till att frigöra flickorna och fick dem att våga utnyttja sina talanger i större utsträckning.
- Flickor är bättre på att snacka, så naturligtvis passade det dem bättre att prata runt saker i stället för att lära sig dem. Överlag har ändringarna i läroplanerna i skolorna haft negativ inverkan på elevernas kunskapsnivå och några av de nya undervisningsmetoderna, som den nya matamatiken, har haft katastrofala resultat. Se på de tekniska högskolorna! Där måste man nu börja med att lära studenterna gymnasie matematiken även i denna utvalda grupp. De klarar helt enkelt inte av att lösa de uppgifter som deras jämnåriga för några decennier sedan fixade. Och titta på resultaten av PISA-studierna! Sverige och andra länder med nya läroplaner och pedagogiska metoder klarar sig bara medelmåttigt eller dåligt, medan andra som Finland, som varit mer konservativa, klarar sig mycket bättre och ligger i topp.
- Finland och Korea toppar PISA-utvärderingarna för att de inte har några invandrare att tala om.
- Också i Finland klarar sig flickorna bättre än pojkarna.
- Men inte lika mycket bättre.
- En av de saker som Amazonia-boken inte tog upp är följderna av modern teknologi med avseende på vilka kunskaper vi behöver ha. Idag behöver vi helt enkelt inte lära oss fakta och hålla dem i minnet. Vi kan googla dem på ett ögonblick. Därför måste vi betona sammanhang och förståelse i läroplanerna så att folk kan utbyttja alla de fakta de har bokstavligen till hands. De nya läroplanerna skulle kommit som anpassning till den nya tekniken även om alla lärare varit män. Möjligen kom de nu lite snabbare.
- Snabb anpassning är en bra sak och en nödvändighet i en globaliserad värld, så om de kvinnliga lärarna bidrog till detta är det utmärkt – även om eleverna som studenter senare inte kan lösa alla gamla matematikproblem.
- Överreaktioner på kortlivade trender är inte något gott!
- Informationssamhället är ingen kortlivad trend!
- Den nya matematiken var en dagslända. I USA slänger man nu ut den så snabbt man hinner och de kloka finnarna införde den aldrig.

– **Mitt i den här hetsiga diskussionen bör vi komma ihåg att matematik är ett av de få ämnen där kvinnorna inte dominerar lärarkåren och där flickorna inte utklassar pojkarna.**

– **När fyrtitalister går i pension kommer också denna sista manliga lärarbastion att falla. Ska vi då förvänta oss ett kvinnligt matteundervisningsparadigm som inte är den nya matematiken?**

– Förlagsvärlden domineras av kvinnor. En klar majoritet av förläggare och seniora beslutsfattare med andra titlar på bok- och tidskriftsförlag är idag kvinnor. Inte särskilt förvånande, kan man hävda eftersom de flesta som köper och läser böcker nuförtiden också är kvinnor. Om dessa två processer är kopplade kan man fråga: vilket kom först? Var det förlagen som drog slutsatsen att eftersom kunderna till största delen var kvinnor så verkade det troligt att kvinnliga redaktörer och lektörer skulle vara bättre på att välja rätt innehåll och förpackning till majoriteten av kunder? Eller var det kvinnor som redan fanns på förlagen som publicerade saker som i ökad utsträckning attraherade kvinnliga läsare? I det senare fallet kan man lätt föreställa sig att det faktum att unga kvinnor länge utgjort flertalet av studenterna på universitetens litteraturinriktade kurser varit en utslagsgivande faktor då förlagen sökt kvalificerad personal.

Synkront med att kvinnor succesivt tagit makten på förlagen under de senaste decennierna har flera litterära genrer ändrat karaktär. Detektivhistorier var förr rätt tekniska och kunde berätta i detalj hur ett bankrån gick till eller hur ett mord klarades upp. Idag säljer mord och våldsamma brott lika bra som någonsin, men en huvudfåra numera är romaner om brott med kritiska skildringar av samhället där brottet äger rum. I en annan huvudfåra beskriver författaren psykologiska aspekter av relationer som spårar ur och resulterar i våldsbrottet. Vidare är gårdagens he-män till poliser och privatdetektiver ersatta med helt vanliga män och kvinnor med mänskliga svagheter och brister och tvivel på sig själv och sin yrkesroll.

Från svensk sida kan också sägas att denna typ av romaner om brott (för att låna en term från Sjöwall/Wahlöö) har blivit stora försäljningsframgångar också utomlands för både manliga och kvinnliga författare.

Utgör denna tyngdpunktsförskjutning i deckarvärlden ett kvinnligt paradigm i litteraturen?

– **Kvinnliga deckarförfattare var stora redan långt innan deras systrar fick jobb i ledningen av bokförlagen. Se bara på Agatha Christie och Dorothy Sayers. Den senare i synnerhet använde publikens fascination av brott till att uppmärksamma sociala problem, t.ex. de svåra förhållanden som många veteraner från första världskriget tvingades leva under ("The unpleasantness at Bellona Club") och den stereotypa bilden av kvinnor i reklamen ("Murder Must Advertise"). Boken "Gaudy Night" kan läsas som en debattskrift riktad mot den av nazismens sociala doktriner som kallats tre K (Kinder, Küche, Kirche).**

- **Ja, Dorothy Sayers skrev i huvudsak sina ”mystery stories” mellan de två världskrigen och långt innan kvinnor dominerade bland förlagens beslutsfattare. Men också i Sverige började deckare bli romaner om brott genom Maj Sjöwall och Per Wahlöö på 1960- och 1970-talen innan det fanns tillräckligt många kvinnor i förlagens beslutsgrupper för att man skulle kunna tala om ett kvinnligt litterärt paradigm.**
- **Men ett nytt paradigm betyder att något nytt blir norm. Det finns inget som säger att inte pionjärer brutit ny mark dessförinnan. I själva verket fanns de alltid där innan ett nytt paradigm etablerades – inom alla samhällsfält. Så, det fanns några Dorothy Sayers där och en och annan Maj Sjöwall men inte förrän kvinnor dominerade redaktörskåren blev det norm att skriva deckare som skildrade samhället och det psykologiska spelet bakom brottet – det nya paradigm.**
- **Och då blev den lilla bäcken av böcker i genren från kvinnliga författare en stor flod.**
- **Tidsföljden är fortfarande en ouppklarad fråga. Man borde analysera den möjliga påverkan som kvinnliga förläggare kan ha haft på stil och innehåll i böckerna land för land och genre för genre. Det skulle kunna vara ämnet för en disputation i litteraturhistoria.**
- Under de senaste decennierna har kvinnor kommit att dominera, om inte den högsta ledningen, så i alla fall det som brukar kallas *middle management* inom den svenska offentliga sektorn. Under samma tid har vi sett hur just den offentliga sektorn gått före när det gäller att introducera flexibla arbetstider och möjligheter till distansarbete. Finns det ett samband? Har kvinnor som mellanchefer tagit initiativ till sådana förändringar för att tillgose sina egna och medsystrarnas behov av att kunna kombinera familj och arbete eller är den utlösande faktorn tekniska innovationer som varit lättare att acceptera i organisationer som inte är konkurrensutsatta och som inte har vinstkrav på sig? Är flexibla arbetstider och -platser ett kvinnligt arbetsparadigm?
- **Det har först och främst att göra med teknologi. När datorer och internet blivit nyckelredskap i arbetet för många finns inte samma behov av att alla ska sitta på samma plats vid samma tid. Denna nya flexibilitet har mer med teknologi att göra än med genus specifika preferenser.**
- **Men vad gäller flexibla arbetstider har tekniken att hålla reda på vem som är var när funnits lika länge som klockan. men har inte använts i syfte att skapa just flexibla arbetstider förrän kvinnor som också har ansvar för barn och hem fick chefsjobb – om så bara på mellannivå.**

- Det må vara så att personer som vi här som är de som diskuterar om det är män eller kvinnor som förespråkar och inför olika arrangemang på arbetsplatsen, själva har flexibla arbetstiden, men fråga en busschaufför! Fråga en skiftarbeterska på en fabrik! Fråga ett biträde på ett ålderdomshem eller en snabbköpskassörska! För de flesta finns fortfarande väldigt lite flexibilitet.
- Den skaffar de sig själva genom sjukskrivningar.
- Det är lite lustigt, det måste man hålla med om, att en privilegierad grupp sitter och diskuterar vem som gav dem privilegiet och tror att svaret på den frågan säger något om mänsklighetens framtid.
- ”Att se världen i ett korn av sand...” Ibland är enda sättet att börja förstå att starta från det lilla och överblickbara och generalisera därifrån. Kvinnor i mellancheftställning har utan tvivel tryckt på för att arbetsgivarna ska använda teknik för att öka flexibiliteten i arbetet. Därmed har de sannolikt också påverkat dem som utvecklar tekniken att göra den mer applicerbar för just flexibla lösningar.
- Det är sant att kvinnor blev mellanchefer i stor utsträckning inom den offentliga sektorn långt innan de i började nå samma positioner i den privata sektorn, där detta just nu håller på att ske. Men är det också sant att flexibel arbetstid och -plats är vanligare bland offentliganställda?
- Absolut.
- Ytterligare ett ämne för en doktorsavhandling, kanske.
- Bland läkarstuderande och yngre läkare är en majoritet idag kvinnor. Parallellt med denna utveckling har ett tydligt ökat fokus på skett på behandling av kvinnors sjukdomar och då inte främst klassiska kvinnosjukdomar kopplade till reproduktiva funktioner utan till kvinnor specifika symptom vid t.ex. hjärtinfarkt och den för dem optimala behandlingen. Samtidigt har vi fått en ökad acceptans av behandling och terapi vid sidan av vad som ibland kallas skolmedicin, d.v.s. behandlingar utan väldokumenterad effekt. Likaså kan patienter, som nu kommer till en läkare och säger saker som ”Jag har inga direkta symptom men jag känner mig inte riktigt bra”, räkna med att bli tagna på allvar.
Är detta början till kvinnliga medicinska paradigmer?
- De läkare som engagerar sig för särskild behandling av kvinnor med hjärtinfarkt förefaller alla vara kvinnor.

– Bara om man inte räknar in de manliga läkarna som propagerar för detsamma. Men det är sant att mannen håller på att förlora sin roll som modell för människan. Man bör dock inte glömma bort att det fanns goda skäl till att han blev det. För det första var och är det mer riskfyllt att genomföra tester på kvinnor i reproduktiv ålder än på män. Kvinnorna kunde vara gravida, ev. i ett så tidigt stadium att de inte själva ännu var medvetna om det, och foster i tidiga utvecklingsstadier är ofta mycket känsliga för biologiskt aktiva kemikalier = alla potentiella läkemedel. För det andra kan kvinnors reaktion på behandling bero på var i menstrationscykeln de befinner sig, då kopplad till denna deras hormonbalans är mycket mer variabel än mäns. Alltså blir testresultaten osäkrare eller också får man använda ett större antal försökspersoner. Vidare när det gäller massundersökningar och -tester så fanns på de flesta håll i världen ett mönstringsförfarande för värnpliktiga unga män. Det var enklare och billigare att utnyttja dem för ytterligare undersökningar än att mobilisera en årskull av unga kvinnor.

Vad gäller acceptans av behandlingar och terapier utanför skolmedicin så skiljer det mycket mellan olika länder också när män dominerar helt i läkarkåren. Woodo t.ex. är en accepterad medicinsk behandlingsform (och en fruktad förbannelse) i flera afrikanska och minst ett karibiskt land där läkarna nästan uteslutande är män. Även inom EU är skillnaderna stora. Österrike t.ex. har en mycket mer liberal syn på vilka behandlingar som ses som medicinska och betalas av sjukkassan än vad Sverige har. Där accepterar man homeopati, herbala droger och spa-vistelser med massage och aromterapi trots att en klar majoritet av läkarkåren är män.

– Argumenten till förmån för herbala och homeopatiska kurer är att om det inte finns någon vedertagen behandling inom skolmedicinen så är det i vart fall mycket osannolikt att dessa kurer kan orsaka någon skada och patienter känner sig bättre om de får något utskrivet av läkaren än om de går hem tomhänta. Sen ska man inte bortse från placeboeffekten. Det hjälper att tro att en behandling hjälper. Kvinnliga läkare kan mycket väl vara mer benägna än manliga att acceptera sådana argument.

– Om skillnader mellan länder är stora så behöver man titta på skillnaderna mellan manliga och kvinnliga läkares behandlingspraktik inom varje land för att se om ett kvinnligt medicinskt paradigm håller på att utvecklas eller ej.

- Den militära världen är fortsatt en mansbastion, men inom den återstående militära supermakten och många av dess allierade har ett mindre antal kvinnor tagit jobb i de väpnade styrkornas stridande förband. Under samma tid – grovt sett sedan Vietnamkriget – har synen på förlust av egna soldaters liv förändrats i grunden. Att soldater dog i krig sågs förr som en självklarhet och ett bekymmer bara om landet hade svårt att ersätta de stupade med nyrekryterat manskap. Numera ses även enstaka stupade (egna) soldater som något samhället och dess maktbärare har svårt att acceptera. Har detta att göra med kvinnors inträde i de militära styrkorna. Är det ett kvinnligt paradig som uppstått bara genom förekomsten av kvinnliga militärer trots att de utgör en så ringa del av de väpnade styrkorna?
- **Det är klart som korvspad att dödade, för att inte tala om lemlästade kvinnliga soldater är något mycket mer oacceptabelt än motsvarande manliga och att detta har påverkat attityden till förluster i allmänhet.**
- **Helt fel! De kvinnor som frivilligt blir soldater är minst lika villiga att slåss och dö, om nödvändigt, för sitt land som sina inkallade manliga kollegor.**
- **Värnplikten är på väg ut, så mer eller mindre alla soldater är på väg att bli frivilliga eller professionella om man så vill. Men än så länge, åtminstone, så är den reaktion vi ser, också i stridssituationer, från soldaterna själva att förlust av kvinnliga kollegors liv är mindre acceptabla än förlust av mäns liv, för båda könen.**
- **Det kan mycket väl ändra sig i Amazonia. Män kanske blir mindre beskyddande mot mäktiga amazoner än de är mot kvinnorna i dagens samhälle.**
- På ett liknande sätt kan man spekulera över hur framtida paradig kan tänkas se ut på områden som kvinnor kommer att dominera. I Sverige är juridik ett sådant område. Studentflertalet på universitetens juridiska fakulteter är idag unga kvinnor och bland åklagare och domare är kvinnorna redan starkt representerade. Kommer ett kvinnligt legalt paradig att utvecklas och hur kommer det i så fall att se ut?
- **Kvinnor är mer flexibla och mindre benägna att rida på paragrafer.**
- **Det betyder i så fall mer godtycklighet i lagarnas tillämpning. Är det nå't att önska sig?**
- **Om det sker med förnuft.**
- **Vems förnuft?**

Den ursprungliga planen var att låta dessa ovanstående kommentarer till frågan om huruvida ett kvinnligt legalt paradigm kan anas avsluta diskussionen om framskyntande kvinnliga paradigm på olika områden. Manuskriptet hade till och med skickats till förläggaren av den kommande e-boken Amazonia – the future world where women rule i denna form.

Då brakade den svenska delen av historien om WikiLeaks chefsredaktör och talesman, Julian Assange, loss. För att förstå reaktionen måste man nog veta att händelsen inträffade mot en bakgrund av en mycket uppmärksam och möjligen felaktig våldtäktsdom mot en välkänd svensk musikproducent och kompositör, som sökt och för tionde gången nekats överprövning av domen.

Julian Assange anklagedes för våldtäkt av två svenska kvinnor i vad som för många ter sig som en organiserad fälla och en som agnats för amerikansk räkning. Från svensk sida skickades det ut en internationell efterlysning och han arresterades kort efteråt i England och väntas utlämnas till Sverige så småningom. Det faktum att den ena av de föregivet våldtagna kvinnorna är en radikal feminist enligt egna uppgifter och alla de tre inblandade åklagarna kvinnor torde bidragit till den kraftiga reaktionen. En flod av mejl och länkar till bloggar relaterade dessa händelser till frågan om ett kvinnligt legalt paradigm i Amazonia. Då var detta ändå bara en rännil jämfört med alla kommentarer som inte gjorde just den kopplingen. De många kommentarerna från män med en explicit Amazoniakoppling kan kokas ner till följande:

– Vi vet redan hur ”rättvisan” i Amazonia kommer att se ut. För män kommer det helt enkelt inte att finnas någon – åtminstone inte i våldtäktsfall. Så snart en man gjort sig skyldig till att vistas ensam i samma rum eller utomhus med en kvinna kan hon sätta dit honom eftersom hennes ord väger tyngre än hans. Det kvinnliga legala paradigmet är ingen rättvisa alls – för män. Se på Billy Butt och nu Julian Assange!

– Lagarna och domstolarnas tillämpning av dem i Sverige när det gäller våldtäkt illustrerar en tes i Amazonia – den framtida värld där kvinnor styr, nämligen den att en lagstiftande församling också med en manlig majoritet av ledamöter kommer att stifta lagar till förmån för kvinnorna, eftersom dessa dominerar valmanskåren, och inte ändra dem ens när de uppenbarligen inte tjänar rättvisans sak.

– Fråga svenska män om de tror att de skulle få en opartisk rättegång om de blev anklagade för våldtäkt och 90% skulle svara nej. Det är antagligen förklaringen till att frågan inte ställs. Svaren skulle visa på en djup misstro mot vårt legala system från (nästan) halva befolkningen och det vore politiskt obekvämt. Det skulle också vara intressant att veta hur många kvinnor som ärligt tror att deras son skulle få en rättvis domstolsprövning om han stod som våldtäktsanklagad.

Den enda kommentaren från en kvinna säger:

– Om fallen Billy Butt och Julian Assange säger något alls om rättskipning i Amazonia, så är det att en person inte ska dömas annorlunda för att han – eller hon – är en kändis. Då och där lika lite som här och nu.

Min slutsats från alla dessa diskussioner är att de förändringar i normer och tankemönster, som inträffat parallellt med att kvinnor fått en mer prominent roll inom dessa områden, skulle kunna, men inte behöver, tolkas som uppkommande kvinnliga paradig. De kan ge en förändring, men utgör på intet sätt en mall, för de paradig som kan komma att gälla i Amazonia. Även där kommer de förstås att utvecklas och bytas ut som de tidsbundna fenomen som paradig är.

När det nu blev en omgång till för detta manus vill jag passa på att berätta om en händelse som inte har något med Amazonia-skriften eller dess efterdiskussion att göra, men som berör samma frågeställning på ett lite övergripande sätt. Det hela utspelade sig när jag var chef för Forskningsrådsnämnden (FRN) under åren 1994–2000. Det dåvarande statliga forskningsfinansieringssystemet bestod av fyra disciplinavgränsade råd, de medicinska, naturvetenskapliga, humanistiskt-samhällsvetenskapliga samt tekniska forskningsråden samt FRN med mer övergripande policyinriktade uppgifter samt rollen att stödja tvärvetenskaplig forskning som gick över gränserna mellan de andra råden. (Vi hade också ett speciellt regeringsuppdrag att ge stöd åt vad som först kallades kvinno- och jämställdhetsforskning och som senare blev genusforskning.) På den tiden var det ungefär 15% kvinnor av de forskare som fick statliga forskningsanslag i Sverige. Från FRN var det 30%.

Vi förde långa diskussioner om huruvida det faktum att kvinnor var mer välrepresenterade inom tvärvetenskapliga fält än på de inomvetenskapliga var en fråga om utträngning eller preferens. Sysslade de med tvärvetenskap i olika former för att de manliga strukturerna inom de traditionella ämnena gjorde det svårt för dem att komma fram eller för att de var mer intresserade av de ofta mer samhällsrelevanta frågorna som fordrade tvärvetenskapliga angreppssätt? Vårt svar blev ett både och.

Någon gång ungefär mitt i mitt förordnande där bestämde vi oss för att satsa mycket mer på vad vi kallade de stora stegens tvärvetenskap, samverkan mellan t.ex. psykologi och teknik eller natur- och samhällsvetenskap i stället för som dittills de små stegens, mellan t.ex. humaniora och samhällsvetenskap eller naturvetenskap och teknik. Som ett resultat tog andelen anslag som gick till kvinnliga forskare ett skutt uppåt och nådde 51%.

Vid den här tiden var Carl Tham utbildningsminister. Han var starkt inriktad på att öka andelen kvinnliga professorer, som då var under 10%. Han ville göra detta bl.a. genom att inrätta tio nya professorer inom ämnen, som matematik och fysik, där andelen kvinnor var särskilt liten. FRN fick i uppdrag att välja vilka ämnen och lärosäten som skulle få de avsatta medlen. Jag argumenterade för en annan lösning. Att i stället för att inrätta speciella kvinnoprofessorer inom etablerade ämnen, där det fanns få kvalificerade kvinnor som kunde söka dem, borde Regeringen, tyckte jag, ge anslag till nya professorer i tvärvetenskapliga ämnen. Då skulle man inte ens behöva öronmärka dem för kvinnor - de skulle besätta de flesta av dem i kraft av att vara ledande forskare på fältet. Dessutom, hävdade jag, skulle man börja göra universitetens ämnesprofil mer modern och samhällstillpassad. (En tes som jag formulerade som chef på FRN var ”när forskare inom traditionella universitetsämnen formulerar en fråga har den nästan alltid inomvetenskapliga svar, men frågor som formuleras i samhället i övrigt har det nästan aldrig”).

Det blev som ministern ville, förstås, och som resultat importerade vi ett antal kvinnliga professorer från våra grannländer, där de ersattes av män. Det var dock ett av de tidiga stegen i den process som genom högst medvetna åtgärder från statsmaktens och universitetens sida sedan dess ökat andelen kvinnliga professorer med ungefär en procentenhet om året.

Den här lilla historien hade också ett efterspel. När FRN:s årsredovisning kommit ut från det år då vi började prioritera de stora stegens tvärvetenskap och fått 51% kvinnliga anslagsmottagare fick jag en inbjudan att inledningstala vid en konferens i Boston som handlade om *affirmative action* – inkvotering – för att ge kvinnor likvärdig ställning med män på olika områden. Jag tvekade att åka då jag är tveksam till metoden. Carl Tham tyckte att jag skulle, för att berätta om de framsteg vi gjort i Sverige när det gällde att befrämja och befördra kvinnliga forskare. Jag åkte.

Väl där fick jag bara svaga applåder när jag berättade hur FRN fått 51% kvinnor bland dem som erhöll forskningsbidrag. Ingen av arrangörerna hade kunnat föreställa sig att det hade kunnat ske utan kvotering!

Denna berättelse slutar med samma sorts fråga som de som ställdes ovan i Amazonia-bokens efterföljd: Är tvärvetenskap, och då särskilt de stora stegen, ett kvinnligt forskningsparadigm?